

تأملی بر پیامدهای تأخیر در ازدواج جوانان

در روزگار پراشوب امروز، که سرعت تحولات اجتماعی و اقتصادی از توان تحمل دل‌های آرام فراتر رفته است...

ایسنا/آذربایجان شرقی در روزگار پراشوب امروز، که سرعت تحولات اجتماعی و اقتصادی از توان تحمل دل‌های آرام فراتر رفته است، ازدواج، این سنت دیرین و بنیادین بشری بیش از هر زمان دیگری به تعویق افتاده است. گویی نسل امروز در گذر از پیچ و خم‌های زندگی مدرن، آرام‌آرام از مفهوم اصل با هم بودن فاصله می‌گیرد و در هیاهوی آرزوهای بی‌پایان، تنهایی را به عادت بدل می‌سازد.

تأخیر در ازدواج، بازتابی عمیق از تغییر در ارزش‌ها، نگرش‌ها و سبک زندگی است. جامعه‌ای که روزگاری خانواده را محور آرامش، پایداری و معنا می‌دانست، امروز در گرداب دغدغه‌های معیشت، تحصیل، رقابت و ترس از آینده، مفهوم ازدواج را به تصمیمی دشوار و گاه پرهزینه بدل کرده است.

با گذشت سال‌ها، دل‌ها محتاط‌تر، احساسات حساس‌تر و انتخاب‌ها سخت‌تر شده‌اند. جوانی که روزی با نگاهی امیدوارانه به آینده می‌نگریست، اکنون در میان اضطراب‌های اقتصادی، نااطمینانی شغلی و بیم شکست، ترجیح می‌دهد سکوت و تنهایی را بر ریسک همراهی ترجیح دهد. و چنین است که فصل‌های زندگی می‌گذرند، بی‌آنکه بهار دل‌ها به شکوفه بنشیند. جامعه‌ای که به ازدواج به موقع و آگاهانه بها دهد، در حقیقت بر سرمایه‌ای انسانی و اخلاقی سرمایه‌گذاری کرده است. زیرا

خانواده، نه تنها کانون عشق، بلکه ریشه‌ی ثبات فرهنگی، تعهد اجتماعی و تداوم حیات معنوی هر ملت است. یک استاد حوزه و دانشگاه تبریز در گفت‌وگو با ایسنا افزود: در بررسی جامعه امروز ایران، پدیده‌ی تأخیر در ازدواج نه صرفاً یک انتخاب فردی، بلکه حاصل برهم خوردن چند لایه از عوامل اقتصادی، فرهنگی، آموزشی و روانی است. این موضوع نشان‌دهنده‌ی تغییر در ساخت اجتماعی و الگوهای ارزش‌گذاری نسل‌ها است یعنی جامعه در حال گذار از «سبک زندگی سنتی» به «سبک زندگی فرد محور و مدرن» است.

عائمه اصل نژادی با بیان اینکه پدیده‌ی تأخیر در ازدواج، بازتابی از تغییرات اساسی در ساخت اجتماعی ایران است، گفت: پیامدهای آن اگر مدیریت فرهنگی و اقتصادی مؤثری نداشته باشد، به چالش جمعیتی، هویتی و اخلاقی تبدیل می‌شود. وی ادامه داد: انسان موجودی زیستی، روانی و الهی است. هر سه بُعد او در پیوندی هماهنگ با یکدیگر عمل می‌کنند. ازدواج در حقیقت، پاسخی جامع به مجموعه‌ای از نیازهای سه‌ساحت، نیاز طبیعی بدن، نیاز عاطفی روان، و نیاز معنوی برای تکامل در مسیر الهی است.

ساعت بیولوژیک بدن و پیامدهای تأخیر در ازدواج

وی با بیان اینکه از نظر علمی، بدن انسان دارای ساعت بیولوژیک است، گفت: یعنی نظم درونی که زمان بندی فعالیت‌های حیاتی از جمله تولیدمثل، ترشح هورمون‌ها و فرآیندهای متابولیکی را تنظیم می‌کند. این ساعت نه بر اساس میل انسانی، بلکه بر اساس حکمت آفرینش سامان یافته است. هنگامی که ازدواج و تشکیل خانواده به طور افراطی به تأخیر می‌افتد، بدن از ریتم طبیعی خود فاصله می‌گیرد و نشانه‌های این ناهماهنگی در جنبه‌های مختلف آشکار می‌شود. وی با بیان اینکه بُعد روانی و اجتماعی انسان نیز با ازدواج به تعادل می‌رسد، گفت: ارتباط عاطفی سالم، کاهش تنش‌های درونی، رشد احساس مسئولیت و تجربه آرامش درونی از دستاوردهای مهم ازدواج به موقع است. نبود این تعادل، زمینه‌ساز اضطراب‌های مزمن، احساس تنهایی و گاه اختلال در کارکردهای اجتماعی می‌شود.

اصل نژادی خاطر نشان کرد: تأخیر در ازدواج به طور مستقیم باعث کاهش توان باروری و تضعیف نظام فرزندآوری در جامعه می‌شود، زیرا بدن انسان به ویژه در زنان پس از سنین جوانی دچار افت کیفیت تخمک و افزایش خطر بارداری‌های پرخطر می‌گردد و در مردان نیز کیفیت اسپرم و تعادل هورمونی کاهش می‌یابد.

وی بیان کرد: این امر علاوه بر مشکلات زیستی، زمینه اضطراب، ناباروری و محدود شدن تعداد فرزندان را فراهم کرده و در سطح کلان با کاهش نرخ تولد، پیری جمعیت و افت پویایی اجتماعی همراه است. از منظر دینی و حکمی نیز ازدواج و فرزندآوری در جوانی با فطرت و نظام خلقت هماهنگ است تأخیر در آن به معنای کاستن از فرصت تربیت نسل صالح و به تعبیری به تعویق انداختن تداوم حیات جامعه محسوب می‌شود.

روابط طولانی مدت پیش از ازدواج و تأثیر آن بر کاهش فرزندآوری

وی با بیان اینکه روابط طولانی مدت پیش از ازدواج، به دلیل فراهم آوردن مزایای همزیستی بدون تعهد رسمی، یکی از عوامل مؤثر در تأخیر رسمی شدن ازدواج است، گفت: این تأخیر، به طور غیرمستقیم بر فرزندآوری نیز اثر منفی می‌گذارد چرا که ورود زوجین به مرحله فرزندآوری با سنین بالاتر صورت می‌گیرد که ظرفیت بیولوژیکی باروری کاهش یافته و اولویت بندی سبک زندگی فردمحور، موجب تعویق بیشتر تصمیم برای فرزندآوری می‌شود، در نتیجه هم توان و هم تمایل برای داشتن فرزندان کافی در جامعه کاهش می‌یابد.

چندبندی بودن مسئله ازدواج و ضرورت پرهیز از نسخه واحد

یک جامعه‌شناس با اشاره به چندبندی بودن مسائل فرهنگی و اجتماعی از جمله مسئله ازدواج، تأکید کرد: نمی‌توان نسخه‌ای واحد برای تمام اقشار جامعه در این زمینه پیچید. محمدباقر علیزاده در گفت‌وگو با ایسنا اظهار کرد: یکی از مهم‌ترین عوامل در تأخیر ازدواج، مسائل اقتصادی است. این موضوع به ویژه در میان اقشار با درآمد پایین جامعه که ازدواج برای آن‌ها ابزاری برای تأمین نیازهای فیزیولوژیک محسوب می‌شود، بیشتر به چشم می‌خورد. نبود امنیت اقتصادی و ثبات شغلی، از عوامل تأثیرگذار در به تعویق افتادن ازدواج در این قشر به شمار می‌رود؛ هرچند این مسئله در میان اقشار با درآمد بالاتر کم‌رنگ‌تر است.

وی با بیان اینکه وام ازدواج تنها زمانی می تواند مؤثر واقع شود که فرد از شغلی پایدار و قابل اتکا برخوردار باشد، خاطرنشان کرد: وجود مشاغل شرکتی نیز می تواند مانعی برای تحقق این امر باشد، چرا که امنیت شغلی افراد را تهدید می کند.

وی ادامه داد: بالا رفتن هزینه های زندگی و بی ثباتی شغلی، منبع تأثیرگذاری متغیر اقتصادی بر ازدواج را تقویت می کند.

ازدواج، قربانی رفاه زندگی طبقات بالا و فقر طبقات پایین

علیزاده در ادامه با انتقاد از نقش طبقات مرفه جامعه گفت: فشاری از جامعه که از جایگاه اقتصادی و خانوادگی بالا برخوردار است، با تزریق الگوها و توقعات سطح بالا، عملاً تأخیر در ازدواج را برای اقشار پایین تر رقم می زند. این شکاف طبقاتی در سبک زندگی و مصرف گرایی، خود را به صورت شکاف در ارزش ها و استانداردهای روابط زوجین نشان می دهد.

وی افزود: طبقات بالا به واسطه رفاه زیاد، تن به ازدواج نمی دهند و خانواده را مانعی برای آزادی خود می دانند و از مسئولیت پذیری گریزان اند. در مقابل، طبقات پایین به دلیل فقر، از قبول مسئولیت فرار می کنند. برنامه های دولت نیز صرفاً حکم آمپول های تقویتی و مسکن موقت دارند و نمی توانند درمانی اساسی برای مشکلات باشند هزینه های بالای تشکیل خانواده، به ویژه مسکن، حتی از عهده خانواده ها نیز خارج شده است.

این جامعه شناس با توصیف شرایط فعلی جامعه تصریح کرد: عواقب زندگی مدرن، دامن جوانان سنتی و طبقات پایین جامعه را گرفته است. باید توجه داشت که نهاد خانواده، تنها نهادی است که باید کارکردهای خود را شخصاً انجام دهد مدرسه، مهد کودک و خانه سالمندان نباید رقیب عملکرد خانواده تلقی شوند.

وی با اشاره به افزایش آمار طلاق در جامعه، آن را نشان دهنده ترس از مسئولیت پذیری دانست و افزود: در سطح خرد، مسئولیت پذیر تربیت کردن فرزندان می تواند راه حلی مؤثر باشد.

وی به ضرورت ایجاد اشتغال برای جوانان بر اساس شایستگی و نه بر مبنای روابط و پارتی بازی تأکید کرد و گفت: نسخه ای که برای حل معضلات اجتماعی پیچیده می شود، باید مبتنی بر واقعیت های امروز و نه آرمان گرایی گذشته باشد.

علیزاده افزود: توجه به مسائل فرهنگی بومی و اسلامی را در تربیت نسل جدید ضروری است.

ساماندهی مهریه و آثار طبقاتی آن

وی خواستار کار علمی و هدفمند برای مقید کردن جوانان به این ارزش ها شد و خاطرنشان کرد: ساماندهی مسئله مهریه نیز ضروری است دود مهریه های سنگین به چشم جوانان طبقه پایین می رود، در حالی که طبقات بالا صرفاً از آن به عنوان ابزاری برای کنترل یا استثمار استفاده می کنند.

این استاد دانشگاه افزود: توزیع عادلانه فرصت های اجتماعی، اقتصادی و شغلی یکی از راهکارهای کلیدی برای مقابله با این بحران است. نباید ادامه تحصیل را مانعی برای ازدواج دانست، بلکه باید این دو مسیر را به طور هم زمان پیش برد.

علیزاده با انتقاد از گسترش بی رویه بخش های غیرانتفاعی مانند مدارس و مهدهای کودک، خاطرنشان کرد: این روند، هزینه های زندگی را به شدت بالا برده و ترس از فرزندآوری و تشکیل خانواده را بیشتر کرده است. امروزه بسیاری از والدین تصور می کنند برای موفقیت فرزندشان باید سرمایه گذاری کلان آموزشی انجام دهند؛ این تصور، خود یکی از عوامل بازدارنده در تصمیم گیری برای ازدواج است.

وی تأکید کرد: جوانان امروزی از اصل ازدواج نمی ترسند، بلکه از عواقب و هزینه های پس از آن هراس دارند.

علیزاده با تحلیل ریشه ای مسائل فرهنگی اظهار کرد: برای تبیین درست مسائل فرهنگی، باید از آن ها فاصله گرفت و به ریشه های واقعی آن پرداخت. شاید این خود سیاست های ما بوده اند که هزینه های زندگی را افزایش داده اند. ما مدام روزهایی را به تقویم اضافه می کنیم، مانند روز پسر، دختر، ازدواج، زن و مرد، در حالی که نظام آموزشی نامتوازن ما نیز خود به این مصرف گرایی دامن می زند این ها نشانه های یک جامعه مصرفی است.

دکتر شهلا دانایی، فلوشیپ نازایی نیز در گفت و گو با ایسنا در خصوص تاثیر تاخیر در ازدواج در ناباروری اظهار کرد: ناباروری علل متفاوتی دارد و می تواند از هر دو زوج باشد یعنی علاوه بر فاکتور مردانه و زنانه، فاکتورهای مشترک هم تأثیرگذار است و همچنین مسائل محیطی، ارثی و ژنتیکی در زوجین نیز بی تاثیر نیست.

وی افزود: یکی از عوامل تأثیرگذار سن زوجین است؛ یکی از مشکلات اصلی جوانان ما، ازدواج دیرنگام است که این امر به دلیل سپری شدن سن باروری، ناباروری ایجاد می کند؛ سن باروری مناسب برای مردان زیر ۴۵ سال و برای زنان زیر ۳۵ سال است، چرا که بعد از این کیفیت تخمک کاهش یافته و احتمال نازایی و کمتر شدن باروری افزایش می یابد که البته تأثیر سن در زنان بیشتر از مردان است.